

Pomagam mojemu dziecku wybrać zawód i szkołę ponadpodstawową

Kto i co wpływa na decyzje młodzieży?

O wyborze szkoły i zawodu uczeń szkoły podstawowej oczywiście może zdecydować samodzielnie. Zdarza się jednak, że wyboru dokona pod wpływem innych osób, sytuacji, czy też okoliczności.

Badania wskazują, że:

- **największy wpływ na decyzje uczniów dotyczące wyboru szkoły czy zawodu, mają rodzice oraz tradycje rodzinne,**
- ogromny wpływ ma również grupa rówieśnicza, znajomi i koledzy młodego człowieka,
- istotną rolę odgrywają także nauczyciele, którzy swoją postawą mogą zachęcić bądź zniechęcić do wyboru danego zawodu,
- nie mniej ważna jest wiedza czerpana z Internetu,
- dużą rolę odgrywa sieć szkół w danym regionie, odległość danej placówki od miejsca zamieszkania młodej osoby. Także moda na dany zawód może znacząco przyczynić się do podjęcia takiego, a nie innego wyboru szkoły i zawodu. Zdarza się, że o wyborze decyduje czasami przypadek, media oraz prognozy, jakie możliwości finansowe da ukończenie danej szkoły czy kierunku.

Nie zapominajmy jednak o tym, że poza oddziaływaniem rodziny, szkoły, przyjaciół, czy też przypadku, ważną rolę pełnią tzw. czynniki wewnętrzne, do których możemy zaliczyć:

- zainteresowania,
- predyspozycje,
- zdolności, talent,
- umiejętności,
- temperament,
- cechy charakteru,
- wartości,
- możliwości intelektualne,
- postawy,
- przekonania,
- stan zdrowia.

Czy rodzice mogą być doradcami?

Choć towarzyszysz dziecku na co dzień, możesz zapytać pytanie: Co mogę zrobić? Jak mogę pomóc? Rodzicu, przede wszystkim możesz:

- zaobserwować, jakie czynności chętnie wykonuje Twoja córka lub syn, co go/ją pasjonuje, zajmuje, ciekawi i rozmawiać z nią/nim na ten temat. Są one bowiem pierwszym źródłem informacji o jej/jego zainteresowaniach,
- przyglądać się temu, w których zajęciach pozalekcyjnych Twoje dziecko czuje się jak przysłowiowa "ryba w wodzie",
- rozmawiać na temat interesujących córkę lub syna przedmiotów szkolnych. Rozmowy te mogą być dla Ciebie kopalnią wiedzy o potencjale dziecka,
- towarzyszyć w codziennych obowiązkach - to pozwala na zaobserwowanie przejścia z dziecięcej fazy marzeń, zawodowych fantazji ("*Będę sławną piosenkarką, albo modelką*") poprzez fazę zainteresowań ("*Świetnie, gdy mamy dwie matematyki. Gorzej, gdy dwie historie*") do krystalizacji pomysłów na siebie ("*Interesują mnie samochody. Wybiorę szkołę branżową i będę mechanikiem samochodowym*").

- angażować się w życie szkoły, także we współpracę związaną ze wspieraniem uczniów w planowaniu kariery edukacyjnej i zawodowej.

Czy warto być doradcą swojego dziecka w sprawach związanych z wyborem szkoły i zawodu? ZDECYDOWANIE TAK

Rodzicu:

- Ty najlepiej znasz swoje dziecko,
- możesz motywować je do szukania odpowiedzi na pytanie "Co chcę robić w życiu?",
- stanowisz dla dziecka najważniejszy punkt odniesienia w rozumieniu świata, także tego związanego z pracą zawodową, czy uczeniem się,
- przekazujesz informacje o zawodach, szkołach, pracy zawodowej; często jesteś pierwszym źródłem informacji, któremu Twoja córka lub syn z zaufaniem przyklejają etykietę "wiarygodne",
- dzielisz się z dzieckiem swoją wiedzą i własnymi doświadczeniami zawodowymi.

Poznaj swoje dziecko i pomóż mu odkryć jego możliwości.

Kluczem do podjęcia decyzji o wyborze szkoły ponadpodstawowej

i zawodu jest poznanie samego siebie tzn. tego, co nas interesuje, jakie mamy talenty, umiejętności, cechy charakteru itd. Warto poświęcić czas na zebranie informacji o możliwościach dziecka. Nastolatek czerpie informacje o sobie od rówieśników, nauczycieli i swoich bliskich.

Rodzice mogą bardzo dużo powiedzieć swojemu dziecku o nim samym. Rodzice są tymi osobami, które na co dzień obserwują dzieci w rozmaitych sytuacjach, w czasie wykonywania różnych zadań. Można powiedzieć, że rola rodzica w rozpoznawaniu możliwości dziecka jest nie do przecenienia. I choć każdy rodzic zna swoje dziecko, to przed dokonywaniem ważnych wyborów i podejmowaniem decyzji o przyszłym zawodzie warto nazwać zainteresowania, zdolności, porozmawiać o wartościach jakie są dla dziecka ważne. Na co zwracać uwagę?

O czym rozmawiać?

Zainteresowania

Każdy człowiek ma pewne zainteresowania, choć nie zawsze potrafi je nazwać i o nich mówić. Obserwując dziecko, można zauważyć, że dużo czasu i uwagi poświęca ono, np. niektórym przedmiotom szkolnym, zajęciom pozalekcyjnym czy pozaszkolnym. Zainteresowania mają wpływ na zachowania młodych ludzi. Daje się zauważyć, że uczniowie, którzy interesują się danym tematem, chętniej go zgłębiają i poszerzają wiedzę.

Często zdarza się również, że nastolatek interesuje się czymś, co nie jest bezpośrednio powiązane z nauką szkolną, np. modą, czy motoryzacją.

Określenie zainteresowań sprzyja identyfikacji młodego człowieka z wybranymi obszarami zawodowymi oraz zachęca do poszukiwań informacji o zawodach charakterystycznych dla danego obszaru. Warto również zastanowić się jakie przedmioty szkolne lubi Twoje dziecko, z których ma najlepsze oceny? **Czym interesuje się Twój syn/Twoja córka?**

Zdolności

Zdolność można traktować jako pewną sprawność do wykonywania czynności lub możliwości, dzięki którym człowiek zdobywa wiadomości, umiejętności, sprawności. Najczęściej wyróżnia się zdolności ogólne, do których zalicza się inteligencję, spostrzegawczość, wyobraźnię, zręczność oraz zdolności specjalne, ukierunkowane przedmiotowo, np. językowe, matematyczne, muzyczne, plastyczne, techniczne czy sportowe. Warto o uzdolnieniach rozmawiać z dziećmi, gdyż one kojarzą je głównie z działalnością artystyczną. A przecież dziecko może być uzdolnione językowo, bo szybko i efektywnie uczy się języków obcych lub np. technicznie, bo lubi zajmować się różnego rodzaju urządzeniami czy majsterkowaniem. Takie właśnie przejawy uzdolnień u dzieci można wykorzystać podczas planowania dalszej kariery edukacyjnej. **Jakie zdolności ma Twój syn/Twoja córka?**

Umiejętności

Można zastanawiać się nad tym, co dziecko umie robić. Oczywiście trudno tu mówić o umiejętnościach zawodowych, choć zdarzają się uczniowie, którzy mają już pewne umiejętności, bo czymś konkretnie się interesują (np. informatyką, motoryzacją). Często podpatrują osoby wykonujące

interesujące ich zawody, spotykają się z nimi i pomagają w wykonywaniu prac, np. naprawa samochodu, motocykla.

Rodzice mogą zaobserwować u swoich dzieci także inne umiejętności, które zwykle się nazwać ponadzawodowymi czy kluczowymi. Trudno jest je przyporządkować tylko do jednego ściśle określonego zawodu. Jako przykładowe można wymienić, np. radzenie sobie ze stresem, współpraca w grupie, wyszukiwanie informacji, zarządzanie czasem, planowanie itd.

Wartości

Wartości to podstawowe kryterium-przewodnik w kształtowaniu postaw człowieka w stosunku do wydarzeń, zjawisk, przedmiotów i ludzi. Są źródłem motywacji i osobistych działań w danej dziedzinie, świadomym wyobrażeniem tego, co jest ważne, na zdobyciu czego człowiekowi najbardziej zależy. Nie warto wybierać zawodu pozostającego w sprzeczności z preferowanymi wartościami. O wartościach trzeba rozmawiać, gdyż dzieci rzadko wiążą to zagadnienie z wyborami edukacyjno-zawodowymi. Jeśli np. ktoś ceni sobie niesienie pomocy innym, angażuje się w różne akcje pomocowe, wolontariat, to może to być wskazówka, że w przyszłości wybierze dla siebie profesję z grupy zawodów społecznych. Natomiast jeśli dla kogoś wartością jest niezależność, to raczej nie wybierze zawodu, w którym trzeba podporządkowywać się przełożonym i wykonywać polecenia służbowe. **Jakie wartości są ważne dla Twojego syna/Twojej córki?**

Temperament

Temperament to zbiór cech charakterystycznych dla danej osoby. Jedni potrafią długo wykonywać monotonne zajęcie, nie odczuwając znużenia, innych po minucie dopada zniecierpliwienie i zniechęcenie. Jedni potrzebują ludzi wokół, inni wolą samotność. Różnice w reagowaniu na te same bodźce związane są właśnie z temperamentem, stąd np. trudno sobie wyobrazić kogoś, kto jest żywiołowy, ekspresyjny, wykonującego pracę laboranta, która wymaga spokoju i długotrwałej koncentracji na zadaniu. Obserwacje w tym zakresie także mogą dostarczyć informacji, które będą przydatne w szukaniu pomysłów na karierę zawodową dziecka. **Jaki temperament ma Twój syn/Twoja córka?**

Cechy charakteru

Słowo charakter oznacza względnie trwałe właściwości postępowania człowieka, w których wyraża się jego stosunek do innych ludzi, do samego siebie, do własnego działania. Cechy charakteru są zauważalne w zachowaniu, działaniu, uczuciach i emocjach, które jesteśmy w stanie kontrolować, wpływać na nie i je kształtować. Planując drogę zawodową, warto je poznać. Do tego można oczywiście zachęcać także dzieci. Przykładowo, jeśli ktoś jest bardzo dokładny, to szybciej odnajdzie się w zawodach wymagających dużej precyzji niż ktoś, dla kogo są to cechy zupełnie obce. **A jaki charakter ma Twój syn/Twoja córka?**

Możliwości intelektualne

Analizując potencjał dziecka, gdy rozważamy wybór szkoły ponadpodstawowej i zawodu, warto odpowiedzieć na kilka pytań dotyczących dotychczasowych szkolnych osiągnięć:

- Jak radzi sobie z nauką?
- Jakie ma oceny?
- Jakie ma zasoby wiedzy i umiejętności?

Na powyższe pytania warto poszukiwać odpowiedzi razem z dzieckiem. Można także porozmawiać z wychowawcą klasy, do której uczęszcza. Jeżeli młody człowiek nie lubi się uczyć, osiąga słabe wyniki w nauce mimo dużego wkładu pracy- lepiej nie decydować się na wybór liceum ogólnokształcącego, które daje wykształcenie średnie ogólne i zdobycie kwalifikacji zawodowych wymaga dalszej nauki.

Stan zdrowia

Jeśli dziecko jest pod opieką jakiejś specjalistycznej poradni, to trzeba zapytać lekarza, czy nie ma przeciwwskazań do wykonywania wybranego przez dziecko zawodu. Nie należy wybierać zawodu, do wykonywania którego uczeń ma przeciwwskazania zdrowotne.

Warto porozmawiać z dzieckiem na temat tego, czy dany zawód jest odpowiedni dla niego. Internet daje możliwości przeanalizowania wymagań i umiejętności istotnych dla każdego zawodu.

Co warto wiedzieć o zawodach?

Poszukiwanie wiadomości o zawodach jest bardzo ważnym krokiem w procesie podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych. Ryzykowne jest wybieranie zawodu bez rzetelnej, aktualnej i wyczerpującej informacji o nim.

Jeśli Twoje dziecko jest zainteresowane jakimś konkretnym zawodem, to dobrze jest dowiedzieć się o nim jak najwięcej. Jakich informacji szukać? Na co zwrócić uwagę? Przede wszystkim dobrze będzie, jeśli dziecko (rodzic także) dowie się:

- jakie czynności zawodowe wykonuje osoba w danym zawodzie,
- jakie są wymagania wobec osób zainteresowanych określonym zawodem,
- w jakich warunkach wykonuje się pracę w danym zawodzie,
- jakie są przeciwwskazania do pracy w danym zawodzie (kto nie powinien wykonywać tego zawodu głównie ze względu na stan zdrowia),
- jakie trzeba mieć wykształcenie, by zdobyć kwalifikacje zawodowe,
- jakie są możliwości doskonalenia zawodowego, poszerzania zakresu kompetencji w zawodzie,
- jakie są szanse na znalezienie pracy,
- jakie zarobki można osiągnąć w danym zawodzie.

Zdobycie aktualnej, rzetelnej informacji o zawodach to krok do wyboru profesji, która dziecka nie rozczaruje. Jeśli nastolatek wybierze zawód na podstawie wiedzy o sobie i swoich możliwościach, funkcjonujących zawodach oraz rynku pracy, istnieje duża szansa na to, że wybrany zawód okaże się jego pasją. Rozmowy o zawodach można zacząć od rozmów z rodziną i znajomymi albo od poszukania informacji w różnych publikacjach czy Internecie.

Źródła informacji o zawodach

Aby mieć aktualną, rzetelną i wiarygodną wiedzę o zawodach, warto sięgnąć do profesjonalnych źródeł informacji zawodowej. Znajdziemy w nich opisy poszczególnych zadań zawodowych, warunków pracy w danym zawodzie oraz kompetencji, jakie są wymagane, do jego wykonywania.

Istnieje wiele źródeł informacji o zawodach, w których można się kształcić na poziomie szkoły ponadpodstawowej. Warto z nich skorzystać w celu uzyskania szczegółowych informacji o interesującym nas zawodzie.

- **Mapa karier** <https://mapakarier.org/>

W tym miejscu znajdziecie Państwo opis 582 zawodów (zakładka „Ścieżki kariery”) W zakładce „Miasto zawodów” można przyjrzeć się zawodom wykonywanym w różnych miejscach pracy.

- **Informator o zawodach szkolnictwa zawodowego**

<https://doradztwo.ore.edu.pl/informator-o-zawodach-szkolnictwa-zawodowego/>

Informator w ciekawy sposób przedstawia zawody szkolnictwa zawodowego. Publikacja powstała z myślą o uczniach i ich rodzicach. W *Informatorze* opisano 208 zawodów, które można zdobyć, kształcąc się w różnych typach szkół ponadpodstawowych.

W części II informatora można znaleźć opisy grup zawodów oraz opisy zawodów. Zawody zostały ułożone w 22 grupy zawodowe tak, by łatwiej było szukać opisów poszczególnych zawodów.

<https://doradztwo.ore.edu.pl/informator-o-zawodach-szkolnictwa-zawodowego/>

Jest to ciągle projekt informatora, który jest uzupełniany w związku z dynamicznymi zmianami w szkolnictwie branżowym.

- **Barometr zawodów** <https://barometrzawodow.pl/>

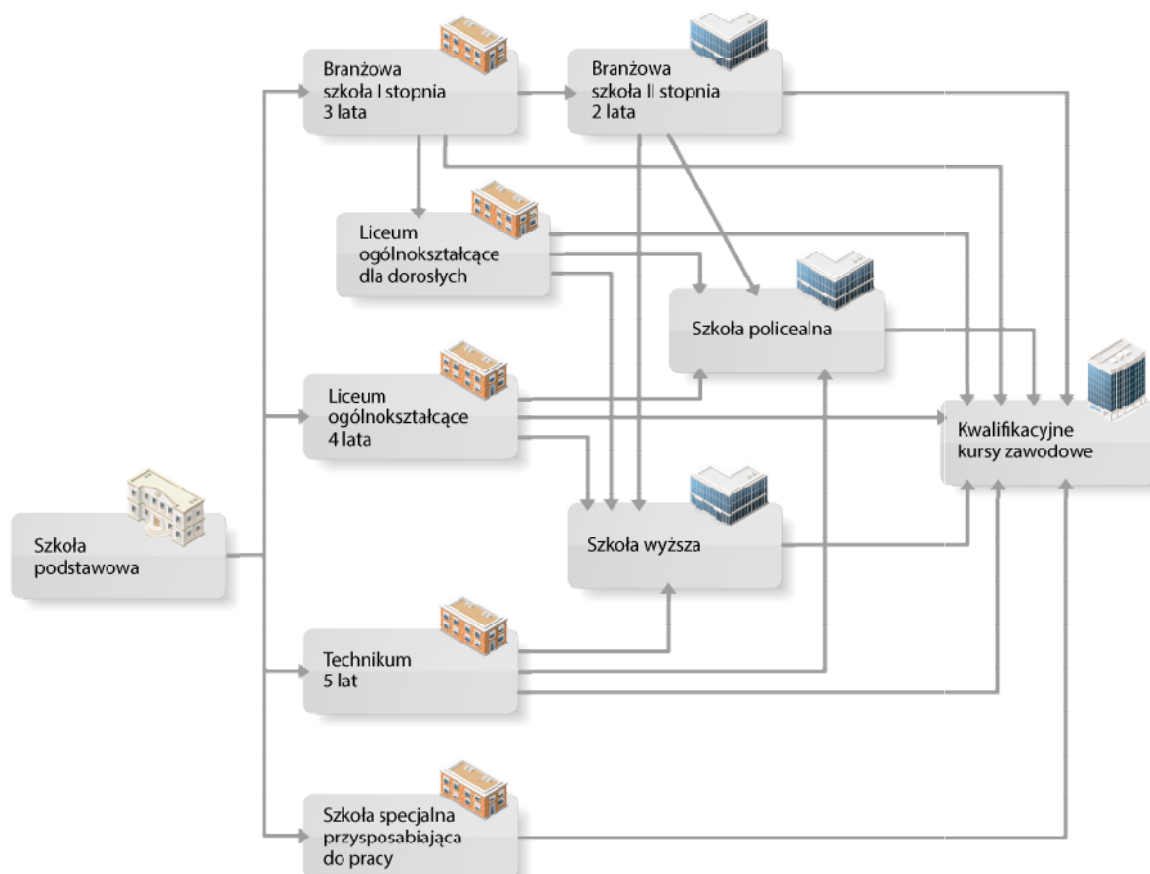
Tu znajdziemy informacje o lokalnym i krajowym rynku pracy, np. o zawodach nadwyżkowych (na które nie ma zapotrzebowania) lub deficytowych (na które jest zapotrzebowanie).

Zgłębianie wiedzy o zawodach może być działaniem podjętym wspólnie z dzieckiem. Czas poświęcony na wspólną pracę może być wstępem do rozmów, analizy pomysłów na karierę edukacyjną i zawodową nastolatka.

Szkoły ponadpodstawowe. Co warto o nich wiedzieć?

Warto zdobyć jak najwięcej informacji o różnych typach szkół i możliwościach, jakie oferują. Taka wiedza zdecydowanie ułatwi podjęcie wspólnej decyzji. Uczniowie zdobywają te informacje na lekcjach doradztwa zawodowego.

Możliwe drogi kształcenia przedstawia poniższy schemat:

Warto razem z dzieckiem poszukać odpowiedzi na pytania:

1. Szkoła na miejscu czy wyjazd i zamieszkanie np. w internacie?
2. Jakie są kierunki w szkołach, zawody, rozszerzenia przedmiotowe?
3. Jaka jest baza szkoły? (np. sala gimnastyczna, wyposażenie pracowni komputerowej, sprzęt interaktywny, itp.)
4. Jakie zajęcia pozalekcyjne szkoła proponuje?
5. Jakie są wyniki matur?
6. Jakie są wymagania rekrutacyjne?

Większość szkół rekrutuje uczniów elektronicznie, najlepiej poszukać strony naboru w danym powiecie i przyjrzeć się szkołom oraz skorzystać z informatora dla kandydatów, w którym będą informacje o terminach i punktacji.

Różne drogi prowadzące do zdobycia zawodu

Do zawodu mogą prowadzić różne drogi, warto razem z dzieckiem wybrać optymalną. Można np. uzyskać tytuł technika kończąc 5-letnie technikum albo 3-letnią szkołę branżową I stopnia i później 2-letnią szkołę branżową II stopnia. Żeby zdobyć kwalifikacje w zawodzie informatyka można skończyć technikum informatyczne lub liceum ogólnokształcące i kontynuować naukę na studiach informatycznych. Oczywiście po technikum również można studiować informatykę (podwyższając kwalifikacje zawodowe). Warto dokonać takiego wyboru szkoły, który będzie sprzyjał rozwojowi zainteresowań dziecka.

Podejmowanie decyzji

Jak podjąć trafną, dobrą, racjonalną i odpowiedzialną decyzję? Przede wszystkim:

- słuchajmy, co dziecko ma do powiedzenia,
- rozważmy z nim wszystkie czynniki, które mogą być kluczowe dla podjęcia decyzji (informacje o dziecku, zawodach i szkołach)
- zachęćmy dziecko do przeanalizowania "plusów" i "minusów" każdego rozwiązania,
- pomóżmy dziecku wybrać najlepsze rozwiązanie, a ponadto
- chwalmy za aktywność, wspierajmy, akceptujmy i po prostu bądźmy z dzieckiem.
- pomóżmy w przygotowaniu listy możliwych rozwiązań.

Warto przygotować wyjście awaryjne - w formularzach rekrutacyjnych, które kandydaci składają w szkole lepiej wpisać kilka klas, szkół, czyli dobrze mieć „plan B”.

Czasami jednak warto poszukać pomocy. Dużym wsparciem mogą być doradcy zawodowi.

Doradca zawodowy może pomóc. Gdzie go znaleźć?

Byś mógł odnaleźć się w roli doradcy, możesz Rodzicu szukać wsparcia u specjalisty, który w swojej codziennej pracy zajmuje się doradztwem edukacyjnym i zawodowym.

Jednym z miejsc, w którym Ty i Twoje dziecko może otrzymać pomoc z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego, jest szkoła. W pierwszej kolejności warto zwrócić się do szkolnego doradcy zawodowego lub nauczyciela, która realizuje zadania z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego w szkole.

Doradcę zawodowego można także znaleźć w poradni psychologiczno-pedagogicznej. Pomoże on w określeniu predyspozycji zawodowych, uzdolnień, preferencji dziecka, pomoc taka jest oczywiście bezpłatna.

Narzędzia –popularne testy dostępne w internecie

W Internecie dostępne są różne **narzędzia** wspierające badanie osobistych predyspozycji zawodowych np.:

- Test skłonności zawodowych
http://cku-rudaslaska.edu.pl/odz/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=124&Itemid=27
- Darmowy test osobowości
<https://www.16personalities.com/pl/darmowy-test-osobowosci>
- Labirynt zawodów- test niewerbalny
<http://labirynt-zawodow.progra.pl/>
- Test koloru osobowości
<https://testhartmana.pl/>

- Kwestionariusz zainteresowań zawodowych
<http://www.psychologia.net.pl/testy.php?test=zawod>
- Narzędzie do badania predyspozycji zawodowych
<http://www.e-zamek.pl/>
- Gra komputerowa „Talent game”, w której można zbadać swoje predyspozycje
<https://sites.google.com/site/dladoradcyzawodowego/home/narzedzia-dla-doradcow/talent-game>

Warto towarzyszyć dziecku w wyborze szkoły ponadpodstawowej/zawodu nawet, jeżeli nasze dziecko uważa inaczej. Jest to niesłychanie ważny wybór - przecież w pracy spędzamy jedną trzecią życia, dobrze byłoby czuć się w niej dobrze!

Powodzenia we wspólnym wybieraniu!

Opracowała
Małgorzata Wendorff-Karólewska
doradca zawodowy